

บทที่ 4

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของที่ตั้งของบึงหนองช้าง

การศึกษาสภาพปัจจุบันของที่ตั้งของบึงหนองช้าง ผลการศึกษา ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของบึงหนองช้าง สภาพปัจจุบันของที่ตั้งบึงหนองช้าง ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันทางธรรมชาติ ประกอบด้วย ธรณีวิทยา รูปทรงของแผ่นดิน การสำรวจภูมิประเทศ ภาพถ่ายดาวเทียม การวิเคราะห์ความลาดชัน อุทกวิทยา ดิน พืชพรรณ สัตว์ สภาพทางภูมิอากาศ สภาพปัจจุบันทางวัฒนธรรม ได้แก่ การใช้ที่ดินเดิม ระดับเสี่ยง การเชื่อมโยง การจราจรและการขนส่ง สาธารณูปโภค อาคารเดิม และสภาพปัจจุบันด้านสุนทรียภาพ รูปโฉมธรรมชาติ รูปลักษณะของที่ว่าง

ความเป็นมาและความสำคัญของบึงหนองช้าง

บึงหนองช้างเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำในกลุ่มน้ำมูลที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น ตั้งอยู่ในเขตบ้านหนองช้างตำบลหนองขอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นหนองน้ำขนาดเล็ก เนื้อที่ประมาณ 477 ไร่ (สำนักงานที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี, 2554) รับน้ำจากพื้นที่ด้านทิศตะวันตก แล้วไหลลงสู่ลำเซบาย ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำมูล และรวมไปถึงป่าชุมชน จำนวนประมาณ 32 ไร่ (สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านหนองช้าง, มีนาคม 2554) รวมทั้งหมดประมาณ 509 ไร่

ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

ทิศเหนือ	ติดต่อกับที่ดินเอกชน โดยเจ้าของที่ดินผืนใหญ่ที่สุดที่ติดกับหนองช้างด้านทิศนี้ใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นฟาร์มหมู และฟาร์มปลา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับถนนสาธารณประโยชน์ โดยฝั่งตรงข้ามถนนเป็นที่ดินเอกชน และโรงเรียนหนองขอนวิทยา
ทิศใต้	ติดกับหนองน้ำ ซึ่งจะไหลลงสู่ลำเซบาย โดยมีคันดินเป็นอาณาเขต
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับป่าชุมชนมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน และมีอาณาเขตต่อกับที่ดินเอกชน โดยเจ้าของที่ดินผืนใหญ่ที่สุดที่ติดกับหนองช้างด้านทิศนี้ใช้ประโยชน์เป็นที่ดินฟาร์มเป็นปลา

ภาพที่ 4.1 แสดงภาพถ่ายทางอากาศของบึงหนองซ้างและบริเวณ
 ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน, 2554

การสำรวจสภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชนที่ตั้งอยู่รอบบึงหนองขอนของโครงการสำรวจสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทย โดยสุ่มสำรวจหมู่บ้านในตำบลหนองขอน ได้แก่ บ้านหนองขอน และบ้านหนองซ้าง ตำบลหนองขอน จัดตั้งเป็นตำบลเมื่อประมาณ 250 ปีที่ผ่านมา เดิมชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่ติดหนองน้ำ แต่เกิดโรคระบาด (ฝีดาษ) ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก ผู้นำชุมชนจึงได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ซึ่งก็คือบริเวณตำบลหนองขอนในปัจจุบัน ชื่อของตำบลตั้งตามชื่อแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ คือ บึงหนองขอน โดยผู้ใหญ่บ้านหนองซ้างได้เล่าว่า เนื่องจากพบขอนไม้จำนวนมากในหนองน้ำ จึงเรียกชื่อว่าหนองขอน บึงหนองขอนมีเนื้อที่ในส่วนที่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ 476 ไร่ และส่วนที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ติดกับป่าสงวนแห่งชาติ 32 ไร่ (สัมภาระณ์ส่วนบุคคล, 3 พฤษภาคม 2552) เป็นแหล่งกักเก็บน้ำที่มีประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตร ตลอดจนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ และ ในปี 2538 ตำบลหนองขอน มีการแยกส่วนหนึ่งเป็นตำบลปะอาว มี

จำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 15 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านนอกเขตเทศบาลทั้งหมด ตำบลหนองขอนมีสภาพเป็นชุมชนชนบทใกล้ตัวเมือง อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองอุบลราชธานีประมาณ 15 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 55,625 ไร่ พื้นที่แนวเขตด้านใต้ของตำบล มีลักษณะเป็นเนินดินริมฝั่งน้ำ พื้นที่ค่อนข้างราบลุ่ม ภายในตำบลมีลำห้วยกระจายอยู่ไม่มาก และมีลำเขบายไหลผ่านเขตด้านใต้และตะวันตกของตำบล อาณาเขตด้านทิศเหนือของตำบล ติดกับ ต. ปะอาว อ. เมือง ทิศใต้ ติดกับ ต. แจระแม และ หนองบ่อ อ. เมือง ทิศตะวันออก ติดกับ ต. จีเหล็กและขามใหญ่ อ. เมือง และทิศตะวันตก ติดกับ ต. หัวดอน อ. เขื่องใน จ. อุบลราชธานี ประชากรในตำบลมีจำนวน 8,409 คน 2,143 หลังคาเรือน อาชีพหลักของประชาชนคือทำนา อาชีพเสริม ได้แก่ ทำสวน สานกระติบ และรับจ้างทั่วไป ปัจจุบันมีนายทุนมาทำการเลี้ยงปลาในกระชังในหนองน้ำ ซึ่งชาวบ้านระบุว่าอาจมีผลทำให้น้ำในหนองขอนเริ่มจะเน่าเสีย โดยเฉพาะบริเวณที่เลี้ยงปลา (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552 สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2554 จาก <http://202.28.94.88/wetland/index.php?>)

สภาพปัจจุบันของที่ตั้งบึงหนองซ้าง

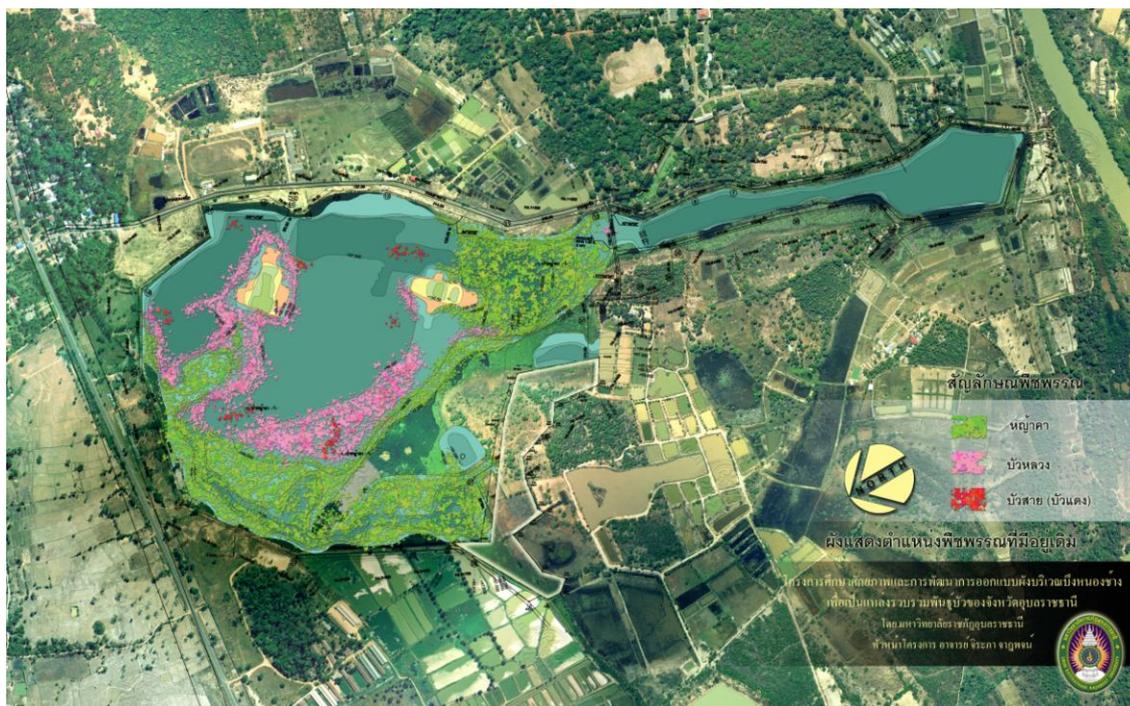
1. สภาพปัจจุบันทางธรรมชาติ

ธรณีวิทยา

จากการศึกษาโครงการสำรวจสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทย ระบุว่า ลักษณะทางธรณีวิทยาของบึงหนองซ้าง (บึงหนองขอน) รองรับด้วยหมวดหินมหาสารคาม ซึ่งมีเกลือหินอยู่ชั้นล่าง (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552 สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2554 จาก <http://202.28.94.88/wetland/index.php?>)

ขนาดและรูปทรงของแผ่นดิน

บึงหนองซ้างเป็นหนองน้ำขนาดเล็ก แนวกว้างที่สุดประมาณ 680 เมตร ยาวประมาณ 800 เมตร เฉพาะส่วนที่เป็นพื้นที่วิจัย มีความกว้างด้านทิศเหนือและแคบลงด้านทิศใต้ ลักษณะคล้ายเมล็ดข้าวโพด

ภาพที่ 4.2 แสดงขนาด อาณาเขตติดต่อ และพืชพรรณหลัก

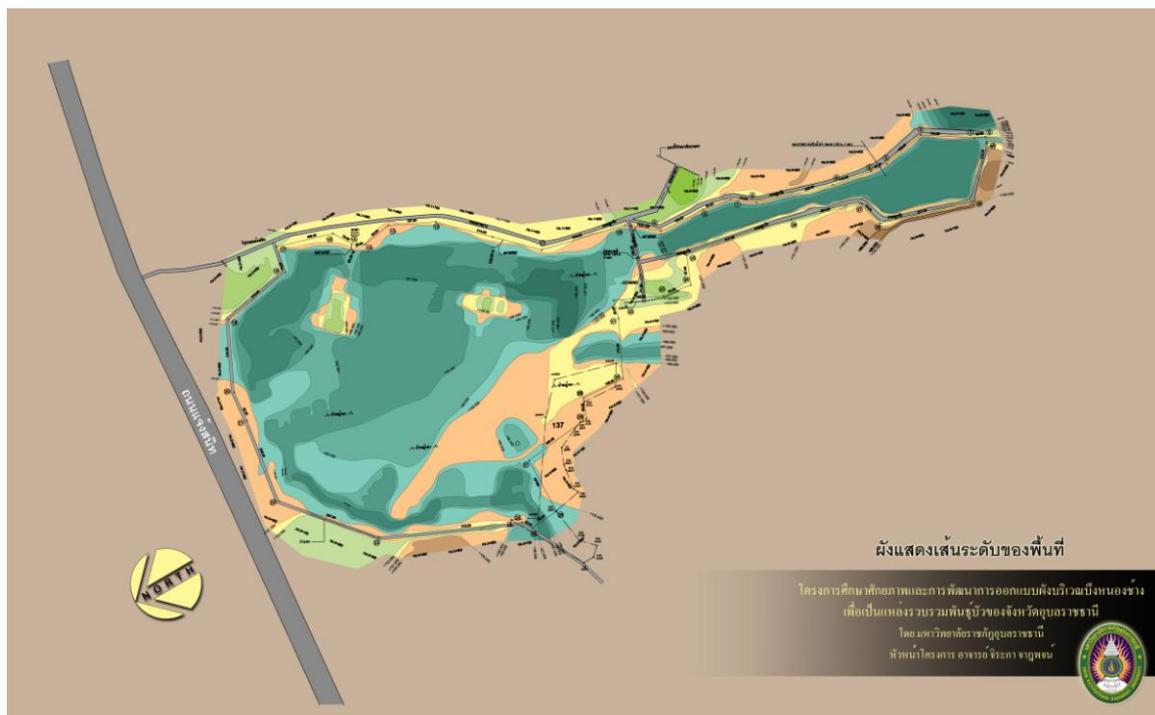
การสำรวจภูมิประเทศและความลาดชัน

สภาพพื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบหรือเป็นลูกคลื่นเล็กน้อย มีค่าระดับที่ถ่ายจากจุดอ้างอิง +96 ถึง +102 โดยช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม (พ.ศ.2554) น้ำล้นมากที่สุด พื้นดินที่ระดับ +99 จะไหลพื้นน้ำ และช่วงเดือนกันยายน (พ.ศ.2554) น้ำขึ้นสูงที่สุด พื้นดินที่ระดับ +100 จะจมอยู่ใต้น้ำ ความลาดชันประมาณร้อยละ 1-3 และเนื่องจากการปรับพื้นที่ของโครงการชลประทานจังหวัดอุบลราชธานีในปี 2551-2552 ทำให้เกิดมีคันดินรอบบึง และเกาะกลางบึง 2 แห่ง คือ

เกาะที่ 1 ด้านทิศเหนือ ขนาด ประมาณ 108 x 116 เมตร หรือคิดเป็น ประมาณ 4 ไร่

เกาะที่ 2 ด้านทิศใต้ ขนาด ประมาณ 70 x 120 เมตร หรือคิดเป็น ประมาณ 2.6 ไร่

ทิศทางการไหลของน้ำ จะไหลจากพื้นที่รับน้ำด้านทิศตะวันตกลงลำเซบายด้านทิศใต้

ภาพที่ 4.3 แสดงเส้นระดับของพื้นที่ และตำแหน่งที่ตั้งของเกาะ

ภาพที่ 4.4 แสดงการสำรวจพื้นที่ตามแนวคันดินรอบบึง

ภาพที่ 4.5 แสดงการสำรวจพื้นที่ในบึงและเกาะกลางน้ำ

ภาพถ่ายดาวเทียม

ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมตำแหน่งที่ตั้งของบึงหนองช้างและบริเวณรอบๆ จากภาพถ่ายแสดงให้เห็นสภาพเดิมของบึงก่อนการปรับปรุงของโครงการชลประทานอุบลราชธานี พ.ศ.2551-2552 โดยยังไม่ปรากฏตำแหน่งของเกาะบนภาพถ่าย

ภาพที่ 4.6 แสดงภาพถ่ายดาวเทียมแหล่งที่ตั้งของบึงหนองช้าง (หนองขอนแก่น)

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอนแก่น, 2554

อุทกวิทยา

บึงหนองช้างเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำรับน้ำจากพื้นที่โดยรอบ ทิศทางการไหลของน้ำ จะไหลจากพื้นที่รับน้ำด้านทิศตะวันตกและระบายลงลำเซบายด้านทิศใต้ ความลึกของหนองน้ำประมาณ 1-3 เมตร ปริมาณน้ำฝนรวม ปี 2554 ประมาณ 1956.8 มิลลิเมตร (ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง, 2554)

ดิน

จากข้อมูลแผนที่ดินจังหวัดอุบลราชธานีของกรมพัฒนาที่ดิน (2550) อ้างถึงใน ผลการศึกษาของโครงการสำรวจสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทย (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ,2552) ดินที่พบในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำบึงหนองซ้างหรือหนองซอน โดยทั่วไปประกอบด้วยชุดดิน ดังนี้

- ชุดดินเรณู (Rn) เป็นดินลึก พบในสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายหรือทรายปนร่วน มีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนเทา การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว
- ชุดดินมหาสารคาม (Msk) เป็นดินลึก พบในสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน เนื้อดินเป็นดินทรายปนดินร่วนหรือดินทราย สีน้ำตาล หรือสีน้ำตาลปนเหลือง การระบายน้ำดีปานกลาง
- ชุดดินจักรราช (Ckr) เป็นดินลึก พบในสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน เนื้อดินเป็นดินร่วน ปนทรายหรือทรายปนร่วน สีน้ำตาลปนเทา การระบายน้ำดีปานกลาง (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552 สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2554 จาก <http://202.28.94.88/wetland/index.php?>)

สภาพทั่วไปทางนิเวศวิทยา

บึงหนองซ้างเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งกว้างในช่วงตอนกลางของบึง (ระหว่างเกาะ 2 เกาะ) ก่อนไปด้านทิศตะวันตก โดยมีวัชพืชจำพวกหญ้าคาขึ้นหนาแน่นด้านทิศเหนือ ก่อนไปด้านทิศตะวันตก (รูปที่ 4.6) และด้านทิศใต้โดยขึ้นหนาแน่นจนสามารถเดินข้ามได้

สภาพโดยทั่วไปของน้ำมีความขุ่นจากตะกอนดิน เนื่องจากโครงการสร้างทำนบรอบบึงของโครงการชลประทานฯ ในปี 2551 - 2552 แต่มีความใสมากขึ้นในปี 2554 บริเวณที่ขุดลอกจะมีความลึกประมาณ 2.5-3 เมตร จากการสำรวจสามารถแบ่งระบบนิเวศย่อยเป็น 4 ระบบ ดังนี้

1. ป่าชุมชน มีพื้นที่ ประมาณ 32 ไร่ มีต้นไม้ยืนต้นไม้พุ่ม ขึ้นอยู่ทั่วบริเวณ พบสัตว์จำพวกนกและประชาชนในเขตตำบลหนองซอนและตำบลใกล้เคียงใช้ในการหาของป่า เช่น เห็ด ผักต่างๆ และ ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ไม้ยืนต้นเด่นในเขตป่าชุมชน ได้แก่ กันเกรา หวาน้ำ ไม้พุ่ม ได้แก่ หนามแท่ง เล็บแมว และ โคลงเคลง

2. ดินรอบหนองและเกาะ มีพื้นที่ประมาณ ประมาณ 102 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 21.5 ของพื้นที่บึง เกิดจากการขุดลอกหนองเพื่อนำดินขึ้นมาทำเป็นแนวถนนและพื้นที่สำหรับกิจกรรมของชุมชน ดินที่พบเป็นดินทราย มีวัชพืชและหญ้าขึ้นปกคลุมหนาแน่นในช่วงหน้าฝน

3. พื้นที่น้ำท่วมขัง ความลึก 0-1.5 เมตร ประมาณ 186 ไร่ หรือคิดเป็นประมาณ ร้อยละ 50 ของพื้นที่น้ำท่วมถึง หรือ คิดเป็น ร้อยละ 39.26 ของพื้นที่บึง (477 ไร่) มีพืชน้ำ เช่น กก ธูปฤๅษี ผักตบ บัวหลวง บัวสาย และพืชน้ำอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีหญ้าคาขึ้นเป็นแพหนา บางครั้งลอยเป็นแพไปทั่ว

บริเวณเป็นที่หากินของนกและนกกินน้ำต่างๆ และเป็นที่ดักจับสัตว์น้ำจำพวกกุ้ง ปลาไหล และปลาต่างๆ ของประชาชน

4. พื้นที่ผิวน้ำเปิดโล่ง ความลึกเกิน 1.5 เมตร ประมาณ 187ไร่ หรือคิดเป็นประมาณ ร้อยละ 50 ของพื้นที่น้ำท่วมถึง หรือ คิดเป็น ร้อยละ 39.36 ของพื้นที่บึง (477 ไร่) บริเวณนี้ผิวน้ำไม่สามารถขึ้นได้จึงมีลักษณะเป็นน้ำเปิดโล่ง ประชาชนใช้ตาข่ายดักปลา หรือตกปลา

พืชพรรณ

จากการสำรวจพื้นที่ และอ้างอิงจากการศึกษาโครงการสำรวจสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทย (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552 สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2554 จาก <http://202.28.94.88/wetland/index.php?>) พบพืชพรรณในบริเวณบึงหนองซ่าง ดังนี้

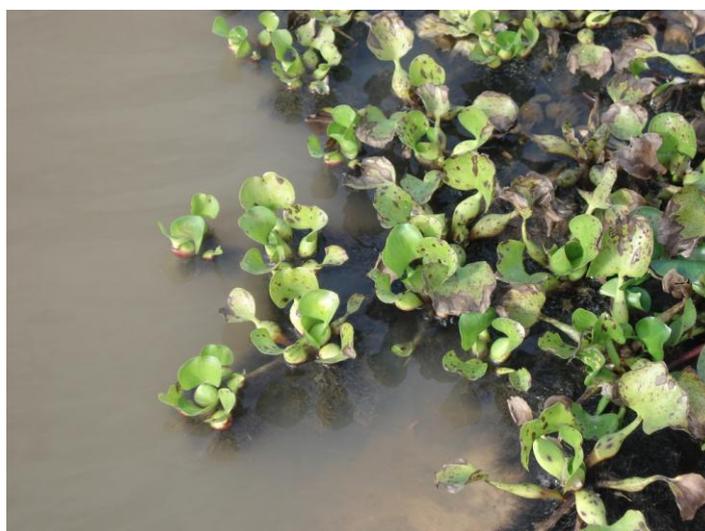
พืชน้ำพบจำนวนทั้งสิ้น 33 ชนิด (ตารางที่ 4.1) มีพืชเด่น ได้แก่ บัวหลวง ซึ่งพบมากที่สุด รองลงมาคือหญ้าคา ผักตบชวา กกสามเหลี่ยม จอกหูหนู และพบบัวสายหรือบัวแดง จำนวนเล็กน้อย

ภาพที่ 4.7 บัวหลวงช่วงเดือนเมษายน 2554

ภาพที่ 4.8 บัวสายหรือบัวแดงช่วงเดือนเมษายน 2554

ภาพที่ 4.9 ผักตบไทย

ภาพที่ 4.10 ผักตบชวา

ภาพที่ 4.11 จอก

ภาพที่ 4.12 ผักกระเฉดซึ่งชาวบ้านนำมาปลูกเพื่อเก็บขาย

ไม้ยืนต้นพบทั้งหมด 20 ชนิด (ตารางที่ 4.2) ไม้เด่น ได้แก่ ก้นเกราหรือมันปลา (พบบริเวณป่าชุมชน) เสี้ยวใหญ่ กระถินณรงค์ กระถินเทพา สะแก จี้เหล็กไทย พบพันธุ์ไม้ที่แสดงว่าเป็นป่าบุ่งป่าทาม บริเวณหนองน้ำส่วนล่างด้านติดกับลำเซบาย คือ เสี้ยวใหญ่ เป็นน้ำ หูลิง สะมั่ง และหว้าน้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 4.13 ก้นเกราหรือมันปลาพบบริเวณป่าชุมชน

ภาพที่ 4.14 หัวน้ำพบบริเวณป่าชุมชน

สำหรับไม้พุ่ม ไม้เด่น ได้แก่ หนามแท่ง เล็บแมว โคลงเคลง เข็มแสด (พบบริเวณป่าชุมชน)

ภาพที่ 4.15 โคลงเคลงพบบริเวณป่าชุมชน

ภาพที่ 4.16 เข็มแดงป่าพบบริเวณป่าชุมชน

ภาพที่ 4.17 เล็บแมวพบบริเวณป่าชุมชน

ตารางที่ 4.1 บัญชีรายชื่อพรรณไม้น้ำที่สำรวจพบจำนวน 33 รายชื่อ จาก 39 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	สถานภาพการสำรวจปี 2553 - 2554
1	กกขนาก	-	<i>Cyperus difformis</i> L.	CYPERACEAE (M)	-	พบ
2	กกทราย หญ้ารังกาขาว	-	<i>Cyperus iria</i> L.	CYPERACEAE (M)	-	พบ
3	กกสามเหลี่ยม	-	<i>Actinoscirpus grossus</i> (L.f.) Goetgh. & D.A.Simpson	CYPERACEAE (M)	-	พบ
4	กกสามเหลี่ยมเล็ก กก	-	<i>Cyperus imbricatus</i> Retz.	CYPERACEAE (M)	-	พบ
5	จอกหูหนู	-	<i>Salvinia cucullata</i> Roxb. Ex Bory	SALVINIACEAE (F/ExAqH)	-	พบ
6	เทียนนา	-	<i>Ludwigia hyssopifolia</i> (G.Don) Exell	ONAGRACEAE (M)	-	พบ
7	บัวสาย บัวกินสาย	-	<i>Nymphaea lotus</i> L. var. <i>pubescens</i> Hook.f. & Thomson	NYMPHAEACEAE (E)	-	พบ
8	บัวหลวง	-	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaerth.	NELUMBONACEAE (E/ExAqH)	-	พบ
9	ผักนึ่ง	-	<i>Ipomoea aquatica</i> Forssk.	CONVOLVULACEAE (M)	-	พบ
10	ผักร่อน ผักกระเฉดน้ำ	-	<i>Neptunia oleracea</i> Lour.	MIMOSACEAE (F)	-	พบ
11	ผักแว่น	-	<i>Marsilea crenata</i> C.Presl	MARSILEACEAE (M)	-	พบ
12	แพงพวยน้ำ	-	<i>Ludwingia adscendens</i> (L.) H.Hara	ONAGRACEAE (F)	-	พบ
13	สาหร่ายหางกระรอก	-	<i>Hydrilla verticillata</i> (L.f.) Royle	HYDROCHARITACEAE (ExAqH)	-	พบ
14	หญ้างวน	-	<i>Brachiaria mutica</i> (Forssk.) Stapf	POACEAE (M)	-	พบ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) บัญชีรายชื่อพรรณไม้น้ำที่สำรวจพบ จำนวน 33 รายชื่อ จาก 39 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	การสำรวจ ปี 2553 - 2554
15	หญ้างูละมาน	-	<i>Oryza minuta</i> J.Presl var. <i>sivatica</i> (Camus) Veldkamp	POACEAE (M)	-	พบ
16	หญังกา	-	<i>Imperata cylindrica</i> (L.)	POACEAE (M/ExG)	-	พบ
17	หญ้าไซ	-	<i>Leersia hexandra</i> Sw.	POACEAE (M)	-	พบ
18	ชูปฤายี่ กกช้าง	-	<i>Typha angustifolia</i> L.	TYPHACEAE (M/ExAgH)	-	พบ
19	ตลปัตรฤายี่	-	<i>Limnocharis flava</i> (L.) Buchenau	ALISMATACEAE (M/ExAgH)	-	พบ
20	ผักกูด ผักกูดวงช้าง	-	<i>Diplazium esculentum</i> (Retz.) Sw.	ATHYRIACEAE (M)	-	พบ
21	หญ้ายูปด้อย	-	<i>Hymenachne acutigluma</i> (Steud.) Gilliland	POACEAE (M)	-	พบ
22	บัวบก ผักหนอก	-	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	APIACEAE(M/ExH)	-	ไม่พบ
23	กะเม็ง	-	<i>Eclipta prostrata</i> (L.) L.	ASTERACEAE (M)	-	พบ
24	ผักตบชวา ผักปอง สวะ	-	<i>Eichhornia crassipes</i> (C.Mart.) Solms	PONTEDERIACEAE (F/ExAgH)	-	พบ
25	อะเมซอนใบกลม	-	<i>Echinodosus cordifolius</i> L.	ALISMATACEAE (M/ExAqH)	-	ไม่พบ
26	แหนเป็ด	-	<i>Lemna perpusilla</i> Torr.	LEMNACEAE (F)	-	ไม่พบ
27	กกคุ่มหนู	-	<i>Cyperus brevifolius</i> (Rottb.) Hassk.	CYPERACEAE (M)	-	พบ
28	แหนแดง	-	<i>Azolla pinnata</i> R.Br.	AZOLLACEAE (F)	-	พบ
29	ผักอีสิน ขาเขียด นิลบน ผักเขียด ผักเป็ด ผักเต็ด ผักรี้น ผักหิน ผักอื่น ผักอื่นน้ำ	-	<i>Monochoria vaginalis</i> (Burm.f.) C.Presl ex Kunth	PONTEDERIACEAE (M)	-	พบ
30	มะไฟนกคุ้ม	-	<i>Ammannia baccifera</i> L.	LYTHRACEAE (M)	-	ไม่พบ
31	หญ้าน้อนกลอง ระวัง	-	<i>Sphaeranthus africanus</i> L.	ASTERACEAE (M)	-	พบ
32	หญ้ายางลม	-	<i>Hygroryza aristata</i> Nees	POACEAE (F)	-	พบ
33	ผักปราบ	-	<i>Murdannia nudiflora</i> (L.) Brenan	COMMELINACEAE (M)	-	พบ
34	กระจับสี่เขา	-	<i>Trapa quadrispinosa</i> Roxb.	TRAPACEAE (F)	-	ไม่พบ
35	จอก	-	<i>Pistia stratiotes</i> L.	ARACEAE (F/ExAqH)	-	พบ
36	ผักตบไทย	-	<i>Monochoria hastata</i> (L.) Solms	PONTEDERIACEAE (F)	-	พบ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) บัญชีรายชื่อพรรณไม้น้ำที่สำรวจพบ จำนวน 33 รายชื่อ จาก 39 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	การสำรวจปี 2553 - 2554
37	ผักกูดเขากวาง ผักกูดน้ำ	-	<i>Ceratopteris thalictroides</i> (L.) Brongn.	PARKERIACEAE (M)	-	พบ
38	แว่นแก้ว บัวแก้ว	-	<i>Hydrocotyle umbellata</i> L.	APIACEAE(M/ExAqH)	-	ไม่พบ
39	แห้วทรงกระเทียม	-	<i>Eleocharis dulcis</i> (Burm.f.) Hensc. var. <i>dulcis</i>	CYPERACEAE (M)	-	พบ

ตารางที่ 4.2 บัญชีรายชื่อพรรณไม้น้ำที่สำรวจพบจำนวน 20 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	การสำรวจปี 2553 - 2554
1	ก้านกระรา	-	<i>Fragraea fragrans</i> Roxd.	LOGANIACEAE	-	พบ
2	กระถินณรงค์	-	<i>Acacia auriculaeformis</i> A.Cunn. ex Benth.	MIMOSACEAE	-	พบ
3	ขี้เหล็กบ้าน ขี้เหล็กไทย	-	<i>Senna siamea</i> (Lam.) Irwin & Barneby	CAESALPINIACEAE	-	พบ
4	ยูคาลิปตัส	-	<i>Eucalyptus camaldulensis</i> Dehnh	MYRTACEAE	-	พบ
5	สะแกนา	-	<i>Combretum quadrangulare</i> Kurz	COMBRETACEAE	-	พบ
6	จามจุรี จำลา	-	<i>Samanea saman</i> Merr.	MIMOSACEAE	-	พบ
7	พุทรา	-	<i>Ziziphus mauritiana</i> Lam.	RHAMNACEAE	-	พบ
8	อะราง	-	<i>Peltophorum dasyrachis</i> (Miq.) Kurz	CAESALPINIACEAE	-	พบ
9	กางสูง	-	<i>Albizzia lebbeckoides</i> (DC) Benth.	MIMOSACEAE	-	พบ
10	กระถินเทพา	-	<i>Acacia mangium</i> Willd.	MIMOSACEAE	-	พบ
11	เสี้ยวใหญ่	-	<i>Phyllanthus polyphyllus</i> Willd. var. <i>siamensis</i> Airy Show	EUPHORBIACEAE	-	พบ
12	หูลิง	-	<i>Hymenocardia wallichii</i> Tul.	EUPHORBIACEAE	-	พบ
13	ตาลโตนด	-	<i>Borassus flabellifer</i> Linn.	PALMAE	-	พบ
14	หมากแขว	-	<i>Elaeocarpus hygrophilus</i> Kurz	ELAEOCARPACEAE	-	พบ
15	หว้านา/หว้าน้ำ	-	<i>Syzygium cinereum</i> (Craib) Marr. & L.M.Perry	MYRTACEAE	-	พบ
16	ยางนา	-	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. ex G.Don	DIPTEROCARPACEAE	-	พบ
17	มะดัน	-	<i>Garcinia schomburgkiana</i> pierre.	GUTTIFERAE	-	พบ

ตารางที่ 4.2 บัญชีรายชื่อพรรณไม้ขึ้นต้นที่สำรวจพบจำนวน 20 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	การสำรวจปี 2553 - 2554
18	สะมั่ง	-	<i>Carallia brachiata</i> (Lour.) Merr.	RHIZOPHORACEAE	-	พบ
19	แสง	-	<i>Xanthophyllum lanceatum</i> (Miq.) J.J.Sm.	XANTHOPHYLLACEAE	-	พบ
20	มะหาด	-	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb	MORACEAE	-	พบ

ตารางที่ 4.3 บัญชีรายชื่อไม้พุ่มที่สำรวจพบจำนวน 4 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ลักษณะ	การสำรวจปี 2553 - 2554
1	หนามแท่ง เคน กะแทง	-	<i>Catunaregam tomentosa</i> (Blume ex DC.) Triveng.	RUBIACEAE	-	พบ
2	โคลงเคลง	-	<i>Melastoma malabathricum</i> L.	MELASTOMATACEAE.	-	พบ
3	เลื้อยแมว	-	<i>Ziziphus oenoplia</i> (L.) Mill. var. <i>oenoplia</i> .	RHAMNACEAE	-	พบ
4	เข็มป่า เข็มแดง	-	<i>Pavetta wallichiana</i> Steud.	RUBIACEAE	-	พบ

สัตว์

จากการสำรวจพื้นที่ และอ้างอิงจากการศึกษาโครงการสำรวจสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทย (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552 สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2554 จาก <http://202.28.94.88/wetland/index.php?>) พบสัตว์ในบริเวณบึงหนองซ้าง ดังนี้

นก อ้างอิงจากการศึกษาโครงการสำรวจสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทย (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ,2552) พบนกจำนวน 26 ชนิด (ตารางที่ 4.4) จัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง 23 ชนิด ไม่ใช่สัตว์ป่าคุ้มครอง 3 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 19 ชนิด นกประจำถิ่นและนกอพยพ 4 ชนิด สถานภาพการอนุรักษ์ไม่พบชนิดพันธุ์หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ หรือมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ หรือมีแนวโน้มใกล้ถูกคุกคาม โดยนกที่โดดเด่นที่สุดคือนกเป็ดแดง จากการสังเกต พบอยู่รวมกันเป็นฝูงในบึงหนองขอนแก่นตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2553 – มิถุนายน 2554 และหายไปจากบึง ในช่วงเดือน กรกฎาคม 2554 – กันยายน 2554

ภาพที่ 4.18 ฝูงนกเป็ดแดง

ตารางที่ 4.4 รายชื่อนกที่สำรวจพบบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ พบจำนวน 26 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ชีพลักษณะ	สถานภาพการปรากฏ	สถานะภาพการอนุรักษ์	สถานภาพทางกฎหมาย
1	เป็ดแดง	-	<i>Dendrocygna javanica</i>	-	-	-	-	ก
2	นกเขาใหญ่, นกเขาหลวง	-	<i>Streptopelia chinensis</i>	-	-	-	-	-
3	นกปรอดสวน	-	<i>Pycnonotus blanfordi</i>	-	-	-	-	ก
4	นกเอี้ยงสาริกา	-	<i>Acridotheres tristis</i>	-	-	-	-	ก
5	นกเอี้ยงหงอน	-	<i>Acridotheres grandis</i>	-	-	-	-	ก
6	นกยางเขนบ้าน	-	<i>Copsychus saularis</i>	-	-	-	-	ก
7	นกเขาไฟ	-	<i>Streptopelia tranquebarica</i>	-	-	-	-	ก
8	นกเขาชวา	-	<i>Geopelia striata</i>	-	-	-	-	-
9	อีกา	-	<i>Corvus macrorhynchos</i>	-	-	-	-	ก
10	นกกระจอกตาด	-	<i>Passer flaveolus</i>	-	-	-	-	ก
11	นกอีโก้ง	-	<i>Porphyrio porphyrio</i>	-	-	-	-	ก
12	นกกระจอกบ้าน	-	<i>Passer montanus</i>	-	-	-	-	-
13	นกยางไฟธรรมดา	-	<i>Ixobrychus cinnamomeus</i>	-	-	-	-	ก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) รายชื่อนกที่สำรวจพบบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ พบจำนวน 26 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ชีพลักษณะ	สถานภาพการปรากฏ	สถานะภาพการอนุรักษ์	สถานภาพทางกฎหมาย
21	นกตะขาบทุ่ง	-	Coracias benghalensis	-	-	-	-	ก
22	นกกระजิบธรรมดา	-	Orthotomus sutorius	-	-	-	-	ก
23	นกกระจิบหญ้าสีเขียว	-	Prinia inornata	-	-	-	-	ก
24	นกอีแจว	-	Hydrophasianus chirurgus	-	-	-	-	ก
25	นกยางไฟหัวดำ	-	Ixobrychus sinensis	-	-	-	-	ก
26	นกกิ้งโครงคอดำ	-	Stumus nigricollis	-	-	-	-	ก
14	นกอีแพรดแถบออกดำ	-	Rhipidura javanica	-	-	-	-	ก
15	นกแอนดาล	-	Cypsiurus balasiensis	-	-	-	-	ก
16	นกกระปูดใหญ่	-	Centropus sinensis	-	-	-	-	ก
17	นกเค้าดินทุ่งเล็ก	-	Anthus rufulus	-	-	-	-	ก
18	นกกระตักขี้หมู	-	Lonchura punctulata	-	-	-	-	ก
19	นกกินปลีอกเหลือง	-	Nectarinia jugularis	-	-	-	-	ก
20	นกกระจิบหญ้าอกเทา	-	Prinia hodgsonii	-	-	-	-	ก

หมายเหตุ:

- ข้อมูลชื่อภาษาไทย ชื่อสามัญ และชื่อวิทยาศาสตร์ของชนิดนก การจำแนกอนุกรมวิธาน อ้างอิงตามหนังสือ คู่มือดูนกเมืองไทย (บุญส่ง เลขะกุล, 2550)
- ชีพลักษณะของนก มีสัญลักษณ์อธิบาย ดังนี้ AQ = นกน้ำ (Aquatic Bird), MB = นกชายน้ำ (Marsh Bird), TB = นกหากินบนพื้นดิน (Terrestrial Bird), AB = นกหากินบนต้นไม้ (Arboreal Bird), AE = นกหากินกลางอากาศ (Aerial Bird), SB = นกที่ชอบบินร่อน (Soaring Bird), OB = นกที่ชอบหากินตามที่โล่ง (Open area Bird), TK = นกที่ชอบหากินตามพุ่มไม้และกอหญ้า (Thicket Bird), BF = นกที่ชอบบินอยู่นิ่งๆ กลางอากาศ (Buoyant Flight Hovering Bird), HS = นกที่ชอบโฉบลงไปได้ผิวน้ำและ

บินกลับขึ้นมาในอากาศอย่างรวดเร็วเพื่อจับเหยื่อที่อยู่ใต้น้ำ (Hydro Swooping Bird), R = Resident นกประจำถิ่น, W = Winter Visitor นกอพยพมาในฤดูหนาว, P = Passage Migrant นกอพยพผ่าน, B = Breeding Visitor นกอพยพมาทำรังวางไข่, WL = Winter Visitor or Less than 5 Records นกพลัดหลง หรือนกที่พบน้อยกว่า 5 ครั้งในพื้นที่, F = Formerly Present นกสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่

3) สถานภาพการอนุรักษ์ (Sanguansombat, 2005), CR = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered), EN = ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered), VU = มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable), NT = ใกล้ถูกคุกคาม (Near-Threatened)

4) ข้อมูลสถานภาพทางกฎหมาย อ้างอิงจากกฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546

5) การระบุสถานภาพการปรากฏตามฤดูกาลของนก อ้างอิงตาม บุญส่ง เลขะกุลและคณะ (2550)

ปลาและสัตว์อื่นๆ

อ้างอิงจากการศึกษาโครงการสำรวจสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทย (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552 สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2554 จาก <http://202.28.94.88/wetland/index.php?>) พบปลาและสัตว์อื่นๆ ในบริเวณบึงหนองซ้าง (หนองซอน) จากการสำรวจพบปลาอย่างน้อย 15 วงศ์ รวม 39 ชนิด (ตารางที่ 4.5) เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) มากที่สุด โดยพบอย่างน้อย 14 ชนิด แบ่งเป็น 3 วงศ์ย่อย ได้แก่ วงศ์ย่อยกลุ่มปลาตะเพียน (Cyprininae) พบอย่างน้อย 9 ชนิด วงศ์ย่อยกลุ่มปลาซิว (Rasborinae) พบอย่างน้อย 4 ชนิด และวงศ์ย่อยกลุ่มปลาแปบ (Abraminae) พบอย่างน้อย 1 ชนิด รองลงมาคือ ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) พบอย่างน้อย 5 ชนิด พบปลาในวงศ์ปลาช่อน (Ophiocephalidae) และปลาในวงศ์ปลาหมอ (Cobitidae) อย่างน้อย วงศ์ละ 3 ชนิด และพบปลาในวงศ์ปลากด (Bagridae) ปลาในวงศ์ปลาหลด (Mastacembelidae) และปลาในวงศ์ปลากทราย (Notopteridae) อย่างน้อยวงศ์ละ 2 ชนิด นอกจากนั้นยังพบปลาในวงศ์อื่นๆ อีก อย่างน้อยวงศ์ละ 1 ชนิด ได้แก่ วงศ์ปลาดุก (Clariidae) วงศ์ปลาไหล (Symbranchidae) วงศ์ปลาเป็นแก้ว (Ambassidae) วงศ์ปลานิล (Cichlidae) วงศ์ปลาควมซี หรือปลาเสือดำ (Nandidae) วงศ์ปลาหมอซ้างเหยียบ (Pristolepidae) วงศ์ปลาบุทราย (Eleotridae) และวงศ์ปลาลิ้นหมา (Soleidae) โดยมีปลาที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด่าน (Clarias batrachus) ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาช่อน (Ophiocephalus striatus) ปลาหมอซ้างเหยียบ (Pristolepis fasciatus) ปลานิล (Oreochromis niloticus) ปลาสร้อยนกเขา (Osteochilus hasselti) ปลาแขยงข้างลาย (Mystus vittatus) ปลาหลดจุด (Macrognaathus siamensis) ปลากทราย (Chitala ornata) ปลาสดาด (Notopterus notopterus) และปลากกระต๊อบจุด (Hampala dispar)

สำหรับสัตว์น้ำเศรษฐกิจอื่นๆ ที่สำรวจพบ ได้แก่ หอยขม (*Sinotaia ingallsiana*) กุ้งฝอยน้ำจืด หอยขม ปูนา กบนา ปลิง ตะพาบ เต่านา และแย้ (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.5 รายชื่อชนิดพันธุ์ปลาที่สำรวจพบและสถานภาพการอนุรักษ์ พบจำนวน 34 รายชื่อ

ลำดับ	วงศ์	วงศ์ย่อย	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ลักษณะนิสัย	สถานภาพ
1	Cyprinidae	-	สร้อยนกเขา	<i>Osteochilus hasselti</i>	-	-
2	Cyprinidae	-	ชีวาหางแดง	<i>Rasbora borapetensis</i>	-	-
3	Bagridae	-	แขงข้างลาย	<i>Mystus vittatus</i>	-	-
4	Clariidae	-	คูก้าน	<i>Clarias batrachus</i>	-	-
5	Ambassidae	-	แป้นแก้ว	<i>Ambassis siamensis</i>	-	-
6	Pristolepidae	-	หมอข้างเหยียบ	<i>Pristolepis fasciatus</i>	-	-
7	Anabantidae	-	หมอไทย	<i>Anabas testudineus</i>	-	-
8	Anabantidae	-	กระดี่หม้อ	<i>Trichogaster trichopterus</i>	-	-
25	Cyprinidae	-	กะมั่ง	<i>Puntioplites proctozyron</i>	-	-
26	Notopteridae	-	สลาด	<i>Notopterus notopterus</i>	-	-
27	Nandidae	-	คูนซี หรือ เสือดำ	<i>Nandus nebulosus</i>	-	-
28	Bagridae	-	กอดเหลือง	<i>Mystus nemurus</i>	-	-
29	Ophiocephalidae	-	กระสง	<i>Ophiocephalus lucius</i>	-	-
30	Ophiocephalidae	-	ชะโด	<i>Ophiocephalus micropeltes</i>	-	-
31	Cyprinidae	-	เสื่อสุมาตรา	<i>Puntius partipentazona</i>	-	-
32	Cyprinidae	-	ชีวาหางกรรไกร	<i>Rasbora spilocerca</i>	-	-
33	Cyprinidae	-	ซ่า	<i>Labio-barbas spilopleura</i>	-	-
34	Cyprinidae	-	สายทอง	<i>Cobitophis auguillaris</i>	-	-
22	Cyprinidae	-	อีด, ค้อ	<i>Lepidocephalus hasselti</i>	-	-
23	Cyprinidae	-	สร้อยขาว	<i>Cirrhinus jullieni</i>	-	-
24	Cyprinidae	-	ไต้ตัน	<i>Cyclocheilichthys armatus</i>	-	-
9	Anabantidae	-	กริมควาย	<i>Trichopsis vittatus</i>	-	-
10	Ophiocephalidae	-	ช่อน	<i>Ophiocephalus striatus</i>	-	-
11	Cyprinidae	-	ตะเพียนขาว	<i>Puntius gonionotus</i>	-	-
12	Cichlidae	-	นิล	<i>Oreochromis niloticus</i>	-	-
13	Cyprinidae	-	กระสูบจุด	<i>Hampala dispar</i>	-	-
14	Eleotridae	-	ปูทราย	<i>Oxyeletris marmoratus</i>	-	-

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) รายชื่อชนิดพันธุ์ปลาที่สำรวจพบและสถานภาพการอนุรักษ์ พบจำนวน 34 รายชื่อ

ลำดับ	วงศ์	วงศ์ย่อย	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	ลักษณะนิสัย	สถานภาพ
15	Anabantidae	-	สลิด	<i>Trichogaster pectoralis</i>	-	-
16	Anabantidae	-	กริมตี	<i>Trichopsis pumilus</i>	-	-
17	Mastacembelidae	-	หลดจุด	<i>Macrognathus siamensis</i>	-	-
18	Symbranchidae	-	ไหลนา	<i>Monopterus albus</i>	-	-
19	Mastacembelidae	-	กะทิง	<i>Mastacembelus armatus</i>	-	-
20	Cyprinidae	-	ชีวนวดยาว	<i>Esomus metallicus</i>	-	-
21	Cyprinidae	-	ตะเพียนทราย	<i>Puntius leiacanthus</i>	-	-

หมายเหตุ: ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered: CR), ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered: EN), มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable: VU), ใกล้ถูกคุกคาม (Near-threatened: NT), ถูกคุกคามในแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (Threatened in situ: TI), ข้อมูลไม่เพียงพอ (Data Deficient: DD), สถานภาพการอนุรักษ์ อ้างอิงตาม Vidthayanon (2005) และการตรวจสอบชนิดพันธุ์อ้างอิงตามเอกสาร เช่น Rainboth (1996a และ 1996b)

ตารางที่ 4.6 สัตว์ชนิดอื่นๆ ที่สำรวจพบ พบจำนวน 9 รายชื่อ

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	ชื่อวิทยาศาสตร์
1	กุ่มฝอยน้ำจืด	<i>Macrobranchium lanchesteri</i>
2	หอยขม	<i>Sinotaia ingallsiana</i>
3	ปูนา	<i>Esanthelphusa</i> spp.
4	กบนา	<i>Rana</i> spp.
5	ปลิง	<i>Hirudinea</i> spp.
6	ตะพาบ	<i>Amyda cartilaginea</i>
7	เต่านา	<i>Malayemys</i>
8	หอยเชอร์รี่	<i>Pomacea canaliculata</i> Lamarck
9	เขี้ย	<i>Belliana</i>

สภาพทางภูมิอากาศ

จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในเขตที่มีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของจังหวัดอื่น ๆ

ฤดูฝน จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเรื่อยไปจนถึงปลายเดือนตุลาคม และมักปรากฏเสมอว่าฝนทิ้งช่วงในเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม แต่ระยะเวลาการทิ้งช่วงมักจะไม่เหมือนกันในแต่ละปี และในช่วงปลายฤดูฝนมักจะมีพายุดีเปรสชันและมีฝนตกชุกบางปีอาจมีภาวะน้ำท่วมแต่ภาวะการฉ่ำไม่รุนแรงนัก

ฤดูหนาว เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกสุดของประเทศ ทำให้ได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือก่อนภูมิภาคอื่น อุณหภูมิจะเริ่มลดต่ำลงตั้งแต่เดือนตุลาคมและจะสิ้นสุดปลายเดือนมกราคม

ฤดูร้อน ถึงแม้ว่าเคยปรากฏบ่อยครั้งว่าอากาศยังคงหนาวเย็นยึดเชื่อมาจนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ โดยส่วนใหญ่แล้วอากาศจะ เริ่มอบอ้าว ในเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงประมาณต้นเดือนพฤษภาคมซึ่งอาจจะมีฝน เริ่มตกอยู่บ้างในปลายเดือนเมษายน แต่ปริมาณน้ำฝนมักจะไม่เพียงพอสำหรับการเพาะปลูก นอกจากนั้นลักษณะภูมิอากาศทั่วไปคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จะมีอากาศร้อน ในฤดูหนาวค่อนข้างหนาว ส่วนในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน (มูลนิธิวิกิมีเดีย, 2554 สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 ตุลาคม 2554 จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพอากาศของจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2551-2554 (ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง, 2554) พบว่า

ช่วงอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด ในเดือนมกราคม พ.ศ.2552 มีค่าเฉลี่ย 15.92 องศาเซลเซียส และ ช่วงอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด ในเดือน เมษายน พ.ศ.2553 มีค่าเฉลี่ย 38.08 องศาเซลเซียส

ความเร็วลมเฉลี่ยต่ำสุด ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2552 มีค่าเฉลี่ย 2.67 นี้อด (5.073 กิโลเมตรต่อชั่วโมง) และ ความเร็วลมเฉลี่ยสูงสุด ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2551 มีค่าเฉลี่ย 5.53 นี้อด (10.507 กิโลเมตรต่อชั่วโมง)

ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี ในปี 2554 รวม 1956.77 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนมากที่สุด (2551-2554) ในปี 2552 รวม 1970.2 มิลลิเมตร และปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุดในปี 2551 รวม 1303.53 มิลลิเมตร โดยในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน เป็นเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงที่สุด

ตารางที่ 4.7 แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย (มิลลิเมตร) พ.ศ.2551-2554 จำแนกรายเดือน

ปี พ.ศ.	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย / เดือน (มิลลิเมตร)											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
2551	0.00	0.04	1.61	0.51	9.80	7.73	4.02	4.50	9.22	4.18	1.04	0.00
2552	0.00	0.13	2.12	7.43	3.24	7.31	16.45	13.50	13.23	1.05	0.01	0.00
2553	0.73	0.43	0.00	1.56	5.05	4.55	8.89	15.42	11.50	2.90	0.02	0.00
2554	0.00	0.04	0.34	3.47	9.62	6.14	7.96	14.49	12.23	9.54	0.00	0.00
เฉลี่ย	0.183	0.16	1.02	3.24	6.93	6.43	9.33	11.98	11.55	4.42	0.27	0.00

ที่มา : ศูนย์อุตุวิทยามหาวิทยาลัยขอนแก่นออกเฉียงเหนือตอนล่าง, 2554

ปริมาณแสงแดดเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนกันยายน พ.ศ.2554 เฉลี่ย 2.37 ชั่วโมง/วัน ซึ่งช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายนเป็นช่วงหน้าฝนมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมากกว่าเดือนอื่นๆ ในปี พ.ศ.2552-2554 ปริมาณแสงแดดเฉลี่ยสูงสุดในเดือนมีนาคม พ.ศ.2553 เฉลี่ย 9.31 ชั่วโมง/วัน ซึ่งในช่วงเดือนธันวาคม-เดือนมีนาคมเป็นช่วงหน้าหนาวและหน้าร้อน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยน้อยมากในทุกปีทำให้มีปริมาณแสงแดดมาก

2.1 สภาพปัจจุบันทางวัฒนธรรม

การใช้ประโยชน์บึงหนองซ้าง โดยใช้แบบตรวจเช็คคุณค่าและการใช้ประโยชน์ของหนองซอนโดยประชาชนในเขตตำบลหนองซอน ในการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นด้านการพัฒนาพื้นที่บึงหนองซ้าง โดยมีผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตตำบลหนองซอนตอบคำถามโดยใช้แบบตรวจเช็คคุณค่าและการใช้ประโยชน์ของหนองซอนโดยชุมชนท้องถิ่น ของโครงการสำรวจสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทย (ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552 สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2554 จาก <http://202.28.94.88/wetland/index.php?>) จากตารางที่ 4.8 พบว่า

2.1.1 คุณค่าด้านการดำรงชีวิต

- ด้านแหล่งน้ำ เป็นแหล่งเติมเต็มของแหล่งน้ำใต้ดิน และเป็นแหล่งน้ำผิวดินสำหรับการใช้ประโยชน์
 - ด้านชีวเคมี เป็นแหล่งสะสมตะกอนดิน และเป็นพื้นที่หมุนเวียนแร่ธาตุอาหารให้กับสิ่งมีชีวิต และอาจช่วยกรองของเสีย / มลพิษจากหนองน้ำ และ เป็นพื้นที่หมุนเวียนแร่ธาตุอาหารให้กับสิ่งมีชีวิต

- ด้านที่อยู่อาศัยของสัตว์ เป็นที่อยู่อาศัยของนกอพยพ โดยเฉพาะนกเป็ดแดงซึ่งพบมากที่สุด และมีความชุกชุมของพรรณพืช และสัตว์น้ำนานาชนิด

- ด้านระบบนิเวศ เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำในกลุ่มน้ำมูล และอาจมีลักษณะเป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ

2.1.2 คุณค่าด้านสังคมและวัฒนธรรม

- คุณค่าด้านสุนทรีย มีวิว ทิวทัศน์ ที่สวยงาม เพิ่มความหลากหลายให้ภูมิประเทศในบริเวณนั้น และเป็นแหล่งแวะพักผ่อน หย่อนใจ ของคนในท้องถิ่น

- ด้านการท่องเที่ยว มีสัตว์ นก สำหรับแวะชม หรือถ่ายรูปได้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับกีฬาทางน้ำ และมีจุดสำหรับเดินศึกษาธรรมชาติ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอนจะจัดงานแข่งเรือเป็นประจำทุกปี

- ด้านการศึกษา และการเป็นที่รู้จัก เป็นสถานที่ศึกษาวิจัยพื้นที่ชุ่มน้ำ

- ด้านสถานะของสถานที่ เป็นสถานที่เพื่อการใช้ประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม

- ด้านวัฒนธรรม เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม / ประเพณี ของชุมชน ได้แก่ ประเพณีลอยกระทง และการแข่งเรือประเพณี

ภาพที่ 4.19 แสดงบรรยากาศการแข่งขันเรือประเพณี

2.1.3 คุณค่าด้านผลผลิตของพื้นที่ชุ่มน้ำ

- ด้านการเกษตร เป็นแหล่งน้ำสำหรับสัตว์เลี้ยง เป็นแหล่งหากินของสัตว์เลี้ยง เช่น โค กระบือ เป็นแหล่งน้ำสำหรับเพาะปลูกพืช การเกษตร เป็นแหล่งหมุนเวียนแร่ธาตุในดินสำหรับพืชเกษตร ตะกอนดินช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

- ด้านผลผลิตของพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งเก็บหาพืชพรรณของชุมชน เป็นแหล่งจับหาปลา และสัตว์น้ำของชุมชน เป็นแหล่งหารายได้ของชุมชน เช่น การเก็บหญ้าคา กกสำหรับทอเสื่อ ฝักบัว ฝักต่างๆ เห็ดและของป่าในบริเวณป่าชุมชน

ภาพที่ 4.20 การจับสัตว์น้ำในบริเวณบึง

- ด้านชุมชน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของท้องถิ่น และอาจเป็นเป็นแหล่งรองรับน้ำเสีย ของเสียจากชุมชน

ตารางที่ 4.8 คุณค่าและการใช้ประโยชน์ของหนองลอนโดยชุมชนท้องถิ่น

ประเภทคุณค่า	ตัวบ่งชี้คุณค่า	การปรากฏของตัวบ่งชี้					
		ใช่	มีลักษณะคล้าย	มีความเป็นไปได้	ไม่ใช่	ไม่ทราบ	หมายเหตุ
คุณค่าด้านการดำรงชีวิต	1. ด้านแหล่งน้ำ	-	-	-	-	-	-
	เป็นแหล่งเติมเต็มของแหล่งน้ำใต้ดิน	/					
	ช่วยป้องกันน้ำท่วม				/		
	เป็นแหล่งน้ำผิวดินสำหรับการใช้ประโยชน์	/					
	ช่วยป้องกันการพังทลายของดิน				/		
	เป็นแหล่งคั่นน้ำ				/		
	2. ด้านชีวเคมี	-	-	-	-	-	-
	ช่วยกรองของเสีย / มลพิษจากหนองน้ำ		/				
	เป็นแหล่งรองรับการชะล้างจากกิจกรรมการเกษตร		/				
	เป็นแหล่งสะสมตะกอนดิน	/					
	เป็นพื้นที่หมุนเวียนแร่ธาตุอาหารให้กับสิ่งมีชีวิต	/					
	3. ด้านที่อยู่อาศัยของสัตว์	-	-	-	-	-	-
	เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์หายากใกล้สูญพันธุ์ ฯลฯ				/		
	เป็นที่อยู่อาศัยของนกอพยพ	/					
	เป็นสถานที่สำหรับตกปลาเชิงพาณิชย์			/			
	มีความอุดมสมบูรณ์ของพรรณพืช และสัตว์น้ำนานาชนิด	/					

ตารางที่ 4.8 (ต่อ) คุณค่าและการใช้ประโยชน์ของหนองบอนโดยชุมชนท้องถิ่น

ประเภทคุณค่า	ตัวบ่งชี้คุณค่า	การปรากฏของตัวบ่งชี้					
		ใช่	มีลักษณะคล้าย	มีความเป็นไปได้	ไม่ใช่	ไม่ทราบ	หมายเหตุ
	5. ด้านวัฒนธรรม	-	-	-	-	-	-
	เป็นแหล่งโบราณคดีของชุมชน				/		
	เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม / ประเพณี ของชุมชน	/					ลอบกระทงแข่งเรือ
	เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น			/			
คุณค่าด้านผลผลิตของพื้นที่ชุ่มน้ำ	1. ด้านการเกษตร	-	-	-	-	-	-
	เป็นแหล่งน้ำสำหรับสัตว์เลี้ยง	/					
	เป็นแหล่งหากินของสัตว์เลี้ยง	/					
	เป็นแหล่งน้ำสำหรับเพาะปลูกพืช	/					
	เป็นแหล่งหมุนเวียนแร่ธาตุในดินสำหรับพืชเกษตร	/					
	ตะกอนดินช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร	/					
	2. ด้านผลผลิตของพื้นที่ชุ่มน้ำ	-	-	-	-	-	-
	เป็นแหล่งเก็บหาพืชพรรณของชุมชน	/					ฝักบัวกระเจด
	เป็นแหล่งจับหาลา และสัตว์น้ำของชุมชน	/					
	เป็นแหล่งหารายได้และ / หรือตลาดสดของชุมชน	/					หญ้าคา
	3. ด้านชุมชน	-	-	-	-	-	-
	เป็นแหล่งรองรับน้ำเสีย จากชุมชน		/				
	เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของท้องถิ่น	/					
	เป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม					/	
	เป็นสถานที่ขยายตัวของชุมชนเมือง			/			

ระดับเสียง

ระดับเสียงรบกวนบริเวณนี้มีน้อยมาก และหากมีการจัดกิจกรรมวันลอยกระทงและงานประเพณีแข่งเรือ เสียงจากการจัดกิจกรรมก็ไม่ได้รับกวนการอยู่อาศัยมากนักเนื่องจาก สถานที่ที่อยู่ตรงข้ามพื้นที่จัดงานคือโรงเรียนหนองขอนวิทยาส่งซึ่งไม่มีการใช้สอยในตอนกลางคืน และอาคารเรียนอยู่ลึกเข้าไปด้านใน

การเชื่อมโยง

พื้นที่บึงหนองซ้างมีการเชื่อมโยงกับชุมชน โดยเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ด้านการเป็นแหล่งน้ำสำหรับปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เก็บหาของป่า การประมงพื้นบ้าน เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมประจำปีระดับตำบลของตำบลหนองขอนและตำบลใกล้เคียง และมีการเชื่อมโยงในระดับเมือง โดยอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนของประชาชนในเมืองและนักท่องเที่ยว

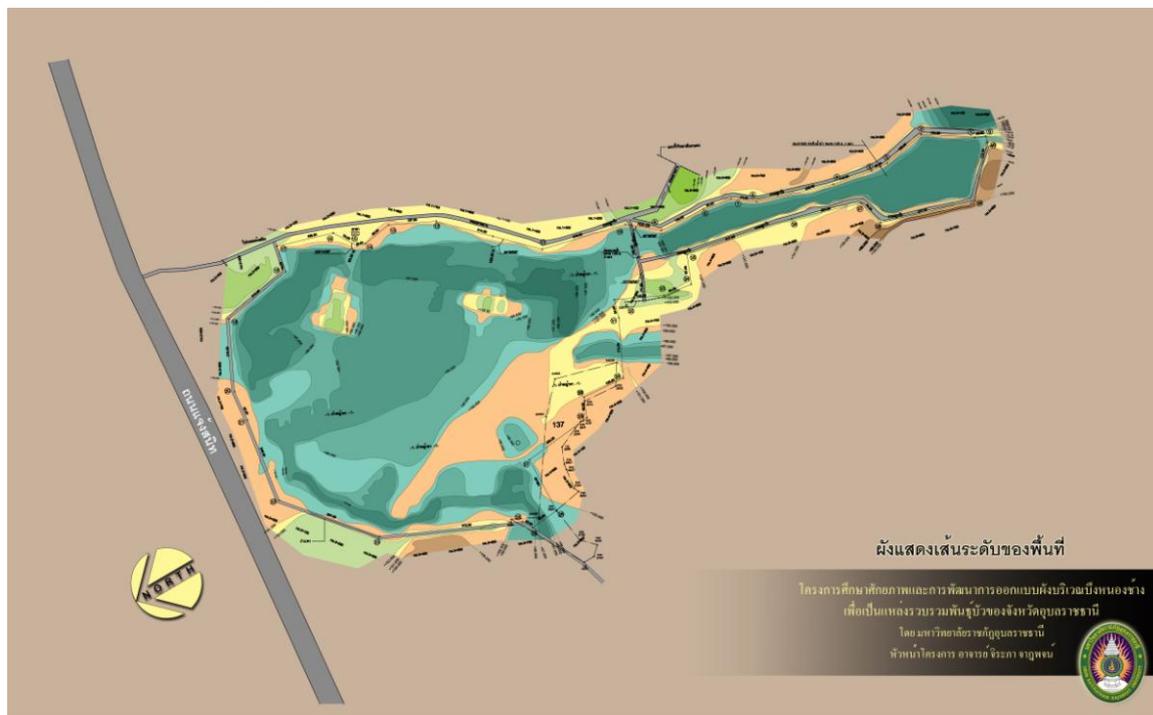
การจราจรและการขนส่ง

- ถนนสายหลัก บึงหนองซ้างมีระยะห่างจากอำเภอเมืองอุบลราชธานี ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 นาที สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนตัวและบริการรถโดยสารสาธารณะ เส้นทางที่จะไปจังหวัดยศโสธร และอำเภอเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี มีทางเข้าทางจากถนนแจ้งสนิท 2 จุด คือ 1) ถนนทางเข้าวิทยาลัยเกษตรหนองขอนระยะทางจากปากทางเข้าประมาณ 300 เมตร โดยมีพื้นที่ด้านทิศตะวันออกติดกับถนนทางเข้าวิทยาลัยเกษตรหนองขอนตลอดแนวถือว่าเป็นทางเข้าหลักของที่ตั้ง และ 2) ถนนซอยข้างฟาร์มหมู ซึ่งอยู่ห่างจากจุดแรกไปทางจังหวัดยศโสธร ประมาณ 300 เมตร ถือเป็นทางเข้ารอง ซึ่งหากมีการพัฒนาถนนรอบๆ บึงหนองซ้างแล้วอาจใช้เป็นทางสัญจรได้อีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 4.21 ถนนทางเข้าหลักที่เชื่อมต่อกับพื้นที่หนองซ้าง

- ถนนสายรองและการสัญจรในพื้นที่ ปัจจุบันมีการกันพื้นที่ไว้สำหรับเป็นทางสาธารณะรอบๆ บึง และในการพัฒนาพื้นที่บึงหนองช้าง โดยโครงการชลประทานจังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ.2552 ได้มีการทำคันดินรอบๆ บึงเพื่อพัฒนาให้เป็นแนวถนนในอนาคต แต่ปัจจุบันรถยนต์ไม่สามารถวิ่งผ่านไปได้ (รูปที่ 4.22)

ภาพที่ 4.22 แสดงทางสัญจรและการเชื่อมต่อกับถนนแจ้งสนิท

อาคารเดิม

ศาลาเอนกประสงค์ ชั้นเดียวมีลักษณะเปิดโล่ง ขนาด 6x20 เมตร ดำเนินการก่อสร้าง โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ.2548 เป็นอาคารเพียงหลังเดียวที่อยู่ในเขตพื้นที่บึงหนองช้างปัจจุบันถูกใช้เป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมประจำปีของตำบลหนองขอน คือ งานแข่งเรือและงานลอยกระทง

ภาพที่ 4.23 แสดงศาลาเอนกประสงค์

2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสุนทรียภาพ

รูปโฉมธรรมชาติ บึงหนองช้างมีทัศนียภาพที่งดงามจากพื้นที่น้ำเปิดโล่ง มีบัวหลวงขึ้นทั่วบริเวณ และออกดอกสวยงามมีให้เห็นทั่วบริเวณ โดยเฉพาะช่วงหน้าร้อนเดือนเมษายน-พฤษภาคม และมีบรรยากาศที่สวยงามช่วงเวลาบ่ายถึงพลบค่ำก่อนพระอาทิตย์ตก โดยการล่องเรือชมความงามของธรรมชาติในบึงช่วงนี้จะมีทัศนียภาพที่สวยงามเป็นพิเศษ

ภาพที่ 4.24 ทัศนียภาพของบึงหนองช้างช่วงเดือนกันยายน

ภาพที่ 4.25 ทักษณียภาพของบึงหนองช้างช่วงเวลาก่อนพระอาทิตย์ตกและฝูงนกเป็ดแดง

ภาพที่ 4.26 ทักษณียภาพของบึงหนองช้างช่วงเวลาก่อนพระอาทิตย์ตกและเรือสำรวจของนักวิจัย